

Tel Aviv

Basfakta om Israel

Basfakta¹

Yta: 20 700 km² (storleksmässigt jämförbart med Småland)

Självständighet: Israel proklamerade sin självständighet den 14 maj 1948.

Nationaldag: Nationaldagen firas med anledning av självständigheten, men kan variera och infalla i april eller maj, eftersom den judiska kalendern är en månkalender.

Huvudstad: Enligt Israels ensidiga utropande Jerusalem. Sverige erkänner, liksom flertalet andra stater, emellertid inte Jerusalem som Israels huvudstad varför ambassaden är belägen i Tel Aviv.

Folkmängd: Staten Israel, inom de internationellt erkända gränserna, har ca 6,7 miljoner invånare. Närmare 400 000 israeliska medborgare är bosatta på ockuperat område.

Befolkningsökning: 2 %

Språk: Hebreiska och arabiska

Religion: 81 % judar, 16 % araber (varav 82 % är muslimer, 9 % kristna och 9 % druser). Religionsfrihet råder. Statens judiska karaktär betraktas som central och genomsyrar bl.a. immigrationsregler och familjerätt.

Statsskick: Republik

Statschef: Moshe Katzav (2000-)

Regeringschef: Ariel Sharon (2001-)

Politiskt system: Parlamentarisk demokrati. Parlamentet (Knesset) har 120 ledamöter.

Valuta: Shekel (NIS), NIS 1 = SEK 1,70 (UD:s månadskurs mars 2004)

BNP-tillväxt: 1,2 %

BNP/capita: USD 16.200

Budgetunderskott: 5,6 % av BNP

Statsskuld: 105 % av BNP

Inflation: -1,9 %.

Arbetslöshet: 10,7 %

Huvudsakliga näringsgrenar: Industrigods, datamjukvara, diamanter, jordbruksprodukter.

Största handelspartners: EU, USA, Japan

Svensk export: SEK 2,18 miljarder (-22 % jämfört med år 2002)

Svensk import: SEK 670 miljoner (-41 % jämfört med år 2002)

¹ Om inget annat anges gäller uppgifterna för 2003.

Historisk bakgrund och politiska förhållanden

Den politiska situationen i det område som idag är staten Israel med omnejd är resultatet av två folks strävanden efter självständighet under 1900-talet. Första världskriget innebar slutet för det ottomanska imperiet och Europas stormakter började tävla om inflytande i området. Av britterna, som kom att förvalta området enligt beslut av Nationernas Förbund, lovades araberna självständighet och judarna ett nationalhem i Palestina. Dessa motstridiga utfästelser bildar fonden till vad som idag kallas Mellanösternkonflikten mellan judar och araber.

I samband med staten Israels självständighet 1948 förkastade arabstaterna FN:s delningsplan av området. Istället anförde Israels grannländer den nyetablerade staten. Kriget resulterade i att Israel erövrade 40 % av den i FN:s delningsplan tilltänkta palestinska staten, samt västra Jerusalem. Omkring 725 000 palestinier flydde från sina hem. Under Sexdagarskriget 1967, där Israel anfördes av grannstaterna, erövrades Golanhöjderna från Syrien, Västbanken från Jordanien samt Gazaområdet och Sinaihalvön från Egypten. Sedan dess har Israel och dess arabiska grannar drabbat samman ytterligare två gånger i krig; 1973 och 1982. 1978 slöts fredsavtal med Egypten och 1994 med Jordanien.

I och med Madridprocessen 1991 inleddes fredsförhandlingar mellan israeler och palestinier, vilka kom att kulminera i Osloavtalet från 1993 om ett interimistiskt palestinskt självstyre i de ockuperade områdena i Gaza och på Västbanken. I juli 2000 fördes slutstatusförhandlingar i Camp David. Samtal fortsatte även i Taba våren 2001. Någon uppgörelse kom dock inte till stånd.

I september 2000 utbröt den s.k. andra intifadan, delvis som en reaktion på Ariel Sharons besök till Tempelberget/Haram al-Sharif i Jerusalem. De våldsamheter som följt i dess spår har krävt omkring 2 000 palestiniers och 700 israelers liv. Sedan den andra intifadans utbrott har det självstyre som gavs den Palestinska myndigheten enligt Osloavtalen kraftigt begränsats och israeliska trupper har återockuperat palestinska områden.

Palestinska terroraktioner mot bussar, restauranger och andra civila mål har fortsatt på det egentliga Israels område. De israeliska säkerhetsstyrkorna har svarat med åtgärder bl.a. i form av avspärrningar och husdemoleringar samt, i vissa fall, s.k. *targeted killings*.

Fredsanssträngningarna kretsar för närvarande främst kring den färdplan för bildandet av en palestinsk stat per 2005 som utarbetats inom den s.k. Kvartetten (EU, FN, Ryssland och USA). Denna process synes för närvarande ha gått i stå. Premiärminister Sharon har förklarat att han vill se en israelisk utrymning av bosättningar i Gaza, men som en ensidig åtgärd utan förhandlingar med palestinerna. Det är oklart när en eventuell utrymning skall genomföras, och i vilken utsträckning den också skulle omfatta vissa bosättningar på Västbanken.

Inrikespolitik

Likudpartiet och premiärminister Ariel Sharon vann en jordskredsseger (38 knessetplatser) i valet den 28 februari 2003 trots att föregående mandatperiod innebar negativa förändringar av såväl Israels säkerhetsläge som ekonomi. De senaste årens konflikt med palestinerna, och i synnerhet självmordsbombningarna mot civila israeler, har emellertid förändrat debattklimatet i det israeliska samhället och flertalet väljare uppfattade Likud som bäst skickat att ta itu med palestinsk terror.

Labor gjorde ett mycket svagt val. För första gången fick Labor endast 19 knesetplatser. Valresultatet ledde till att Shimon Peres på nytt tillträdde som (tillfällig) partiledare. Det sekulära partiet Shinui gjorde ett starkt val och är numera landets tredje största parti (15 knesetplatser). National Union (7 knesetplatser) samt bosätтарpartiet National Religious Party (6 knesetplatser) är de partier som tillsammans med Shinui för närvarande utgör den politiska konstellation av partier som har ingått en koalitionsregering med Likud. Meningsskiljaktigheter mellan koalitionspartierna har alltmer uppenbarats, och det står klart att de religiösa partierna exempelvis inte kommer att acceptera Sharons förslag om Gaza.

Korruptionsundersökningar har pågått mot bl.a. premiärminister Sharon, och det är inte osannolikt att beslut om åtal kommer att fattas inom kort. Ett åtal skulle kunna få betydande politiska konsekvenser.

Nästa ordinarie val till Knesset äger rum hösten 2007.

Utrikespolitik

Israels utrikespolitik samt förhållandet till främmande makt präglas av den tilltagande konflikten med palestinierna.

USA är fortsatt Israels närmaste partner. Israel har dock de senaste åren blivit föremål för återkommande amerikansk kritik mot exempelvis dess bosättningspolitik. Israels intresse för EU som en handelspolitisk partner är uttalat. På det politiska planet är dock Israels policy något mer avvaktande. I vissa sammanhang har stöd för ökade politiska kontakter med EU uttalats. I andra sammanhang har dock Israel kritiserat aspekter på EU:s engagemang i regionen, bl.a. har EU-uttalanden som fördömt Israels våldsanvändning mot palestinierna mötts av oförståelse och kritik.

Förhållandet med Ryssland har, bl.a. mot bakgrund av det kalla krigets slut och det stora antalet ryska immigranter i Israel, förbättrats under senare år.

Israel har ingått fredsavtal med Egypten och Jordanien. Förhållandena har dock sedan den andra intifadans utbrott ansträngts, särskilt vad gäller Egypten. Relationerna med såväl Syrien som Libanon är fortsatt spända. Beskjutningar mot Israel förekommer från av Hizbollah kontrollerade områden i södra Libanon.

Ekonomi och handel

Efter en negativ tillväxt på 0,8 och 0,9 procent år 2002 respektive 2001 ökade BNP med 1,2 procent år 2003. Återhämtningen genererades av ökad aktivitet på de internationella marknaderna och en starkare inhemsk privat konsumtion (2 procent). Regeringens ekonomiska politik – i synnerhet under tredje och fjärde kvartalet – återställde i stor utsträckning landets trovärdighet. Utländska investeringar hade ett överskott på USD 650 miljoner, att jämföra med underskottet på USD 2,2 miljarder år 2002. Vidare bidrog amerikanska lånegarantier på USD 9 miljarder samt regimskiftet i Irak till en drastisk sänkning av Israels riskpremier. Detta, tillsammans med en negativ inflation på 1,9 procent, ledde till en sänkning av den nominella räntan med närmare fyra procent (från 9,1 till 5,2). En förbättrad säkerhetssituation bidrog till ökad turism med 23 procent jämfört med år 2002.

Trots högre tillväxt var budgetunderskottet fortfarande stort – 5,6 procent av BNP. Statsskulden uppgick till 105 procent av BNP medan utlandsskulden hade ett

överskott på USD 7 miljarder (6 procent av BNP). Arbetslösheten ökade från 10,3 år 2002 till 10,7 procent år 2003. Reallönenivån minskade med omkring 3 procent. Under året orsakade regeringens reformer allmänt missnöje och en konflikt med fackföreningsrörelsen Histadrut, med demonstrationer och strejker som följd.

Israels handelsunderskott uppgick år 2003 till USD 200 miljoner (mindre än 0,2 procent av BNP), det lägsta sedan 1991. Israels export av varor och tjänster ökade med 6,1 procent från föregående år. Den mest markanta ökningen ägde rum i medel- och högteknologiska industrier. Importen av varor och tjänster minskade med 2,3 procent jämfört med år 2002. Israels huvudsakliga handelspartners inom EU var Belgien, Holland, Italien, Storbritannien och Tyskland.

Enligt statistik från Exportrådet sjönk svensk export till Israel med 22 procent mellan 2002 och 2003 (från SEK 2,8 miljarder till 2,18 miljarder). Under samma jämförelseperiod sjönk svensk import från Israel med hela 41 procent (från SEK 1,14 miljarder till 670 miljoner). Papper och pappersderivat, tyngre fordon samt telekommunikationsutrustning var alltjämt de största posterna i den svenska exporten (23, 8,6 respektive 8,4 procent av total svensk export till Israel). På importsidan stod verkstadsindustriprodukter för den största andelen med 55 procent av total import från Israel.

Sverige och Israel har ingått ett bilateralt forsknings- och utvecklingsavtal.

Bilateralt ministerutbyte

Statsminister Göran Perssons besök den 1 oktober 1999 var det första officiella statsministerbesöket sedan 1962, då Tage Erlander gästade Israel. I samband med statsminister Perssons besök lade Sverige och Israel grunden till det bilaterala IT- och forskningsavtal som trädde i kraft i december 2000.

Ytterligare besök av statsminister Göran Persson har ägt rum i juni 2000 respektive 2001. Det sistnämnda besökte avlades i samband med Sveriges ordförandeskap i EU.

Sveriges framlidna utrikesminister Anna Lindh besökte Israel i mars 2001. Även denna visit företogs i samband med Sveriges ordförandeskap i EU.

Israels utrikesminister Shimon Peres besökte Stockholm i april 2001.